

vseh dežela

Proletarci

zdržite se!

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

Štev. II (No. 11).

Chicago, November, 1906

Leto I. (Vol. 1.)

Od blizo in daleč.

— Ameriški kapitalistični časniki raznih narodov so prinesli sredi meseca oktobra vest, da so stavkujoči železarski delavci hoteli z dinamitom pognati v zrak nedodelan most Wabash železnice. Po lažnjivem poročilu ameriških rmenih časnikarjev so stavkujoči delavci porabili za nasilno razrušitev mostu 100 funтов dinamita, a vzlič tej silni vporabi dinamita le malenkostno poškodovali neki samotežnik.

Kdor čita to kapitalistično časnikarsko raco in če ima le malec soli v glavi, spozna takoj, da so kapitalistični hlapci črnila v interesu kapitalistov zopet debelo lagali.

Otrok, ki je dovršil četrти razred ljudske šole, že vé, da 100 funtov dinamita, ako se razstreli, ne poškoduje le samotežnik, ampak poruši tudi most.

Ako kapitalistični časnikarji nimate boljšega orožja, kakor debele laži, da bi oblatili delavske organizacije, potem naj se gredo le solit.

— Neka bogata dama v New Yorku je zvršila samomor, ker je umrla nje služkinja, druga ji pa ni bila nobena všeč.

Najbrž bodo skušali sedaj kapitalistični časnikarji dokazati v kako grozno slabih razmerah žive sedaj imovite dame, ker ne morejo dobiti pripravnih in poslušnih poslov.

Dotična dama je pred samomo rom izjavila, da ji že vse preseda in da si želi miru.

Ako bogate dame že radi tega zvršujejo samoumore, ker ne dobe pokornih sužnic, koliko še le potem pretrpe sužnice-sluškinje, ki morajo prenašati kaprice teh bogatih dam.

— Čudež se je zgodil! Pravi čudež! Brezverci bodo majali z glavami in rekli, da jih farbam. Indusi smo sami brezverci, izrekamo se enkrat, da se je v Nemčiji zvršil velik čudež, kakršnih še katoliška cerkev nima za pokazati.

Pred petnajstimi leti je nemški idiot, po domače Viljem št. 2 rekel zbranim rekrutom pri slovenski prisegi: "In če Vam kot cesar zapovem streljati na Vaše očete in mater, tedaj ne morate ubogati."

Pred kratkim je pa neki socialistični govorik, imenom Buechel, izjavil na nekem shodu: "Starši naj svoje sinove tako usvojajo, da se ne bodo pokorili povelju streljati na svoje starše."

Tako se je našel lakajski državni pravnik, ki je obtožil sodr. Buechela, da je s svojim govorom ščuval ljudi k nepokorsčini.

Ali sodniki so bili drugača mnenja. Izrekli so, da sodr. Buechel ni zvršil nobenega kaznjivega dejanja s svojim govorom, kajti on je le priporočal starišem, kako naj vzgojajo svoje otroke.

In to je čudež, da so se upali v Nemčiji povedati sodniki odprto svoje mnenje, ko vendar vsi državni uradniki lažijo na kolenih pred nemškim idiotom — Viljemom št. 2. Takih čudežev tudi katoliška cerkev nima v svoji plesnjivi, čudodejni omari.

— Socijalistična stranka v Colordi je nominirala D. W. Haywooda, tajnika "Western Federation of Miners" in ujetnika v aferi Steinbergera — kandidatom za governerja države Colorado. Splošno se meni, da bo Haywood izvoljen.

"Ka-a-a-aj ste pa to za eni rojaki, ki nočete fame." "Ali ne-e-ebi bilo lepo ko bi marčali s svojo lepo slovensko zastavo po cesti, bratje?" — Tako je često govoril in apeliral John Stonič, bivši predsednik S. N. P. J. na svoje rojake in brate v društvu "Slavija" št. 1. S. N. P. J., zakaj dobro je vedel, da bi bilo pri taki "fani" lahko najmanje 80—100 dollarjev "komisija".

Rojaki pa so bili svojeglavni in niso hoteli poslušati skrbnega predsednika S. N. P. J., ki se je kazal, kakor bi se hotel postaviti s svojimi rojaki, kadar bi "marčali" za "fano". — Hm, rojaki so imeli že prav, kajti niso se prenagliili z ničvrednim liščom, ki bi se svetil za predsednika vse lepše, kot za druge rojake — svetil bi se zeleno ali rmeno, mogoče srebrno... Nekoliko manj bi se svetil ta lišč za tajnika — a svetil bi se le...

— Neka priča je izjavila, da je zasačila trojico graftarjev: Stoniča, Kondo in Klobučarja v Bernikovem hotelu, kjer so se posvetovali, kako bi prišli iz zadrege. Klobučar je dejal: ko bi dali vsi trije 500 tolarjev kakemu dobremu advokatu, bi mogoče šlo..." Denar bi šel seve iz j ed. blagajne, kajti trojica nima denarja.

Pozor, sodruži!

Slovenski socialistični klub v Chicagu obdržava svoje seje vsako četrto nedeljo v mesecu točno ob 2 uri popoldne, v prostorih sodruga Jožeta Polačka, Blue Island ave. in 18. cesta.

NESRAMNA PREDRZNOST.

V zadnji številki "Proletarca" smo priobčili dopis glede poneverjenega denarja od strani Rajko Fajglja, bivšega tajnika slov. čitalnice v Chicagi in opozorili rojake, naj se pazijo tega tička.

Rajko Fajgel — ki je sedaj urednič "Nove Domovine" — pa je v enih številk "N. D." "Proletarče" trditve zanikal in pretil s tožbo, češ, da je poročilo gorostasna laž.

Obrnili smo se na pristojno mesto in izvedeli, da je Rajko z nesramno predrznostjo izkoristil predale "Nove Dom." v svoj prid, da se opere; kajti dne 7. oktobra je imela slov. čitalnica v Chicagu specijalno sejo zaradi Rajkota Fajglja, bivšega tajnika slov. čitalnice. Sklenilo se je, da ako Rajko Fajgel neizroči rezitov za po njemu izročeni in odpošlani denar za liste — se ga pribije kot poneverjenika v javnosti.

Pisali so mu že v tem smislu predsednik, blagajnik in tajnik, a odgovora niso prejeli. Neki član čitalnice, ki se je slučajno mudil v Clevelandu, je srečal Rajkota na cesti in ga opozoril na dolžnost, a Rajko se je izgovoril, da je 'baš včeraj odpošal tozadevne stvari na tajnika čitalnice. — Bila je po dala laž.

*

Nikomur ne maramo delati krivice, ali da bi se na tako drzen način podtkalo "Proletarcu" laž, obsojamo najstrožje!

Tako pobačinstvo mora obsojati vsak pošteno misleč človek.

Daleč smo prišli Slovenci v Ameriki. Sleparija za sleparijo se

razkriva in tisti, ki so sleparili se niti ne čutijo prizadetim; naobratno: trdrovatno taje, samo da gre in da bi šlo.

Mi izjavljamo, da ne bomo odnehalni preganjati malopridneže in če nam je žrtvovati še več!

Vsacega uzmivoča ali svindlerja bomo neusmiljeno pribili na plano.

Rajko Fajgelj in drugi sleparji naj kar tožijo!

Uredništvo.

Infamija M. V. Konde, John Stoniča in Frank Klobučarja presegala vse meje. Pri sodnji so trdili, da je "sodrga" okoli "Proletarca" anarhistična; da je sodr. Jože Zaveršnik izdajatelj anarhističnega lista i. t. d. Tako pri sodnji. Okoli rojakov pa govorja ta rokovnjaška trojica, da je Zaveršnik s farjem v zvezi, da hoče jednoto razdreti in jo kosoma privesti v katoliški tabor. Take infamne govorance so seveda dobro premišljene, da bi se dosegel vpliv, zdaj pri sodnji, zdaj pri masi. Toda prozorni so "tricki" malopridneže in vsak treznomisleč človek jih lahko raztoča na mah. Nič ne deče se laže in farba ljudi — si mislijo — samo da gre kšeft naprej. Ampak prišel bo čas, ko bo infamna trojica vzela konec v lastni infamiji.

To naj si ničvredna trojica zapomni!

Pozor!

Vsakovrstna naročila za tiskovine, kakor pisalni popir in ovitke, računske formule, knjižice i. t. d. sprejema upravnštvo "Proletarca". Cene nizke, delo solidno. Pišite po ceniku!

Društvo "Triglav", št. 2

v La Salle, Ills., spadajoče v S. N. P. J., priredi ob priliki razvitja društvene zastave.....

 Veliko društveno veselico,

spremljeno s petjem, godbo in slavnostnim govorom.....

Vsi svobodomiseljni rojaki v La Salle naj se udeleže te veselice.

O d b o r .

RAZREDNA BORBA.

Povijest svih dosadanjih društava, povijest je razrednih borba.

Komunistički manifest.

Moderni socijalizam nije plod mašte usijanih fantasta, nije sentimentalno buhažnjenje prenapetih sanjara i idealista, kako to u svojoj grijosti ili licemjerju običavaju s aplombom tvrditi njegovi protivnici. Socijalizam je nauka, znanstveno utvrđena od genijalnih svojih učitelja Karla Marks-a i Fridriha Engelsa, jest teoretski izraz razvoja kapitalističkoga društva, jest objektivna spoznaja zakona i tendenca, koje upravljaju tokom društvenoga razvitka, te razrednih opreka, koje vladaju u današnjem među kapitalizma i radnicima, među buržoazijom i proletarijatom.

No socijalizam nije tek znanstvena analiza društvenih odnosa, nije tek puka teorija, puko konstantiranje ovih razrednih opreka, ovog cijepanja društva na neprijateljske klase s protivnim interesima, nego je on i primjena rezultata znanstvenoga istraživanja na zbiljski život, primjena teorije na praksu. On ne sustaje kod jednostavne netične tvrdnje o postojanju klasnih protivnosti, nego diže i protest, te organizuje otpor izrabljenih i potlačenih klasa protiv vladajućih, prosvjetljuje ih zrelom razrednom svijesti, pokazuje im njihov neizbjježivi, historički cilj i upućuje na sredstva za vodjenje uspješne borbe protiv postojećeg društvenoga poretku, a za ostvarenje bolje i pravednije ljudske družbe. Nije taj povjesni ideal novoga društva samovoljno izmišljen, nije tek ružičasti fantom raznih utopista i egzaltiranih socijalističkih propagatora, koji bojam svoje mašte u maglovitim obrisima rišučarobnu sliku bolje budućnosti, već je to svjesni cilj razredno organizovane radničke mase, prema komu po zakonima neophodne nužde htličijen društveni razvoj, koga nikakva ljudska djelatnost ne može ni izazvati ni zaustaviti, nego po mogućnosti tek ubrzati i pospješiti njegov tok k prirodoj i neizbjježivoj mu svrsi.

Društvo i uvjeti ljudskoga opstanka u njemu nisu bili uvijek i u svako doba jednaki i isti. Ono, ako i jest sastavljen od ljudi, nije ipak njihov produkut u tome smislu, da bi oni svjesno, prema nekoj stalnoj osnovi upravljali smjerom njegovoga razvoja, već je ono samo plod toga razvoja u toliko, što je radni bezbrojnih pokoljenja izrasao i razvio se iz njega izvjesni redak, koji se mijenja i poprima razne oblike u raznim epohama prema materijalnim uslovima ljudskoga života, prema razvoju produktivnih snaga.

U svakom stadiju socijalnoga razvitka, što ga je zabilježila pisana historija, jest ona klasa, koja je bila gospodarica tih proizvodnih sila, tlačila, izrabljivala i potčinila si onu klasu, koja je bila lišena srestava za proizvodnju. Izrabljivanje bilo je u svim razdobljima u svojoj bitnosti uvijek jedno te isto, uvijek je bilo razredno, a razlikovalo se važda samo u obliku i stupnju.

U prijašnjim vijekovima, u "osim starim dobrim vremenima", za kojima toliko uzdišu današnji filistri, nije ovo izrabljivanje, nije ova suprotnost između bijede i bogatstva, nisu ove razredne opreke bile tako zaoštrene, tako izradjene, vidljive i osjetljive kao danas. Čovjek je bio rob slijepih prirodnih sila, nemoćno je stajao pred sfinjom njenih zagonetaka, drhtao pred njenim pojavama — sušom, povodnjom, njene nedokućive tajne vjerovao je u svojoj naivnosti u egzistenciju nekakvog čudesnog svrhunaravnog božanskog blia, koje upravlja sudbinom čovječanstva. I upravo ova odvisnost od slijepih prirodnih sila, ona primitivnost rada i radnoga oruđa, ona nerazvijenost proizvodnih snaga učinila je, da se u to doba nije moglo stvoriti niti ogromno bogatstvo, niti veliko siromaštvo, da klasa vladajuća i izrabljivačka nije mogla vršiti jači pritisak na klasu poddjenu i izrabljivanu.

No prohujala su mnoga stoljeća, a ljudski duh prodrio je u tajne prirode, otkrio njene zakone i sile, zauzao ih i podvrgao svojim potrebama. Gorda kraljica priroda postala je pokornim slugom čovjeka. Zaprezaanjem prirodnih sila u procesu proizvodnje, neprestanim usavršavanjem rada i radnih sestava, upotreboom pare i električnog točeta, vječnim revolucioniranjem proizvodne tehnike, a ponajviše zavedenjem mašinskoga sustava u proizvodnji i velikim kulturnim obretima prošloga stoljeća, stvoreno je društvo ogromno bogatstvo, bogatstvo, kakovim se ne može ponositi ni jedna dojakošnja društvena epoha. I svatko bi očekivao od tog silnog porasta produktivnih snaga, da će biti sada obezbjeden materijalni opstanak ljudstva, da će nastupiti doba općenite sreće i blagostanja.

A što opažamo? Unatoč ovog silnog ekonomskog razmaha, ovog orijaškog napretka proizvodnih sila, unatoč svih tih grandioznih stećevina modernoga doba, vidimo, kako u istoj mjeri u kojoj raste ovo društveno bogatstvo, raste i društveno siromaštvo i kako jedno kraj drugoga postoji kao dva suprotne pola na osi našeg društvenog života. I što se više može ovo društveno bogatstvo, to većim postaje siromaštvo, no ne siromaštvo, koje bi jednako ugrožavalo sve članove društva, kako je to bilo u ono predistoričko doba, kad je čovjek u nemoći svojoj morao mirno podnijeti terorizam prirodnih sila, već siromaštvo jedne društvene klase, koja je snagom svojih mišića, svoje krvi i svoga umna sve to bogatstvo stvorila i neprestano stvara. To je bijeda naših dana, bijeda tim nepravednija i grozna, što nije utvjetovana ni nemoćnošću čovjeka pred prirodnim silama, ni nerazvijenošću proizvodnih snaga, ni zaostalošću radnih uvjeta, već nesposobnošću društva i njegovih gospodujućih klasa, da organiziraju proizvodnju i odstrane onu zločinučku anarchiju, koja u njoj tako neograničeno vlada na korist jedne šačice bogatšta i vlasnika, a na šestu milijuna radnoga čovječanstva.

To je bijeda savremene kapitalističke dobe, dobe, koja je cijelo da-

našnje društvo nastavila na dva neprijateljska tabora, na dvije nepomirljive klase: kapitalističku buržoaziju i radni proletarijat.

Na očigled toga svakome se i nehotice namiče pitanje: što je uzrok ovim odnosaima, u čemu je korjen svernu današnjemu zlu? Odgovor je kratak i jasan: uzrok svemu tome jest privatno vlasništvo proizvodnih sestava. To je temelj svih oblika gospodarskoga rupa i društvene nejednakosti, to je izvor i nesnosnim postojecim odnosa, to je podloga i razrednim oprekama između kapitalista i radnika.

Privatno vlasništvo učinilo je, da je sve bogatstvo, sav kapital, da su sva sestava za proizvodnju usredotočena u rukama manjine, dok ogromna većina ne posjeduje ništa van svoje radne snage. Ono je obavještjalo svakog ljudskog gospodarstva, radnu snagu čovjeka i pomoćna sestava, kojima će ovu staviti u djelatnost, međusobno rastavilo oba odlučna i mjerodavna faktora svakog oblika gospodarstva — rad od kapitala i time izazvala u proizvodnji, a osobito u podjeli proizvedenih dobara neodrživa protuslovija. Tako je medju klasom, koja predstavlja rad i klasom, koja je monopolizovala kapital t. j. proizvodna sestava u najširem smislu te riječi, prokopa duboki jaži, koga ne može ništa zatrpati, dok se ne isčupa sam korjen, dok se stubokom ne prevrne sama osnova, na kojoj počiva današnje nepravedno društveno uredjenje, dok se naprsto ne ukine samo ovo privatno vlasništvo.

Ovo je ishodište svega potlačenog i podredjenog položaja proletara u današnjem društvu. Vlasnik proizvodnih sestava određuje vlasniku radne snage, kapitalista propisuje radniku, pod kojim mu uvjetima mora raditi, pod kojim uvjetima se može služiti njegovim proizvodnim sestvima. Odatle slijedi nepravedni i abnormalni odnos, da produkut rada ne pripada radniku, koji ga je svojom krvju, svojim znojem, zalogom cijele svoje osobe proizveo, nego neradniku, kapitalistu, koji društvu ne čini nikakove protuusluge, koji ima na njega pravo samo zato, što uživa privilegij privatnoga vlasnika. A što je najgorje, kapitalista može o ovom i ovako stečenom proizvodu po miloj volji odlučivati, upotrebiti ga produktivno ili neproduktivno, progajdati ga u razuzdanim orgijama ili se poslužiti njime tako, da uveća svoju proizvodnju, a time da ujedno povisi stupanj izrabljivanja svojih radnika.

Cijeli današnji gospodarski i pravni poredak, uvjetovan kapitalističkim načinom proizvodnje, jest takav, da je proletarac baš uslijed privatnoga vlasništva izvlašten od plodova svojega rada, da su ovi isključivim posjedom kapitalista poduzetnika. Od cijele vrijednosti, što ju je proizveo, dobiva tek toliko, koliko to dozvoljava kapitalista, dobiva tek svoju plaću, svoju nadnicu. To je jedini uslov, pod kojim može da radi, da živi. Raditi pak mora, ako neće da umre od gladi.

I upravo ta ekonomsko nesamostalnost proletara, ta njegova ovisnost od samovolje kapitalista,

uzrok je čitavom nizu zala i stradanja, pod kojima mora da pati.

Dugi, teški i naporni rad troši brzo njegovu tjelesnu i duševnu snagu, a neznačna zarada ne dostaže mu ni za najskromiju egzistenciju, ni za podmirenje najnužnijih životnih namirnica. Glad, bolesti, zločinstva, nečudorednosti, i degeneriranje svake ruke — sve to u najvećem stilu — strašna je posljedica ovog radničkog stanja. Osim toga znade svaki radnik, da je današnjim načinom privredjivanja osudjen jednog dijela života "svetkovati", uslijed besposlice, biti lišen zaslужbe i kruha. Najveća je anomalija, najbezobčnije zločinstvo kapitalističkoga društva, da ova nestaćica rada, da ova ogromna rezervna vojska besposlenih radnika ne postoji uslijed njihovog dragovoljnog odricanja od rada, uslijed njihove "lijenosti" — kako bi to rekli naši moraliste — ili uslijed toga, što bi bio suvišan njihov rad, što bi bili nepotrebni predmeti, koje bi oni mogli stvoriti. U isto vrijeme, kada preko polovice čitavoga čovječanstva ima jedva toliko, da se do sita najede, kada stotine tisuća oskudjevaju na onome, što je najnužnije za život, nude se očajno tisuće i tisuće čestih nadničkih desnica, koje bi mogle proizvesti ono, što društvo treba. U isto vrijeme, kada stagniraju čitave grane proizvodnje, kad mirno stoji bezbroj onih gvozdenih giganta — mašina, proletarci, koji bi ih svojim mišicama mogli pokrenuti, ostaju bez posla. Povod ovom bezumnom i neprirodnom pojavi, koje su svjedoci svi oni, što nisu slijepi kod zdravih očiju, leži naravno duboko u samim pokretnim silama kapitalističke produkcije, leži u tome, što danas nije cilj proizvodnje: zadovoljavanje potreba ljudskog društva. Danas se produciraju ne predmeti, potrebni za život, nego roba, koja se baca na tržište i to radi kapitalističkog profita, t. j. proizvodi se samo onda, kad se može korisno i unosno prodati. I kapitalista u bezgraničnoj i malnitoj pohoti za što većim dobitkom, proizvodi ludo, bez računa, bez pregleda, prekomjerno. Posljedica pak te hiperprodukcije, tog silnog nagomilavanja velikih količina robe, tog prepunjivanja tržišta jest, da cijena robi padne, da ponuda nadmaši tražnju. Sada iz istih motiva, iz straha pred gubitkom, kapitalista umanjuje ili obustavi proizvodnju i tisuće radništva bacaju nemilosrdno na ulične pločnice. Nastupa poslovno zapinjanje, nastupa kriza, bezposlica.

I tako se sama ova mogućnost prekomjerne proizvodnje, ova neobuzданa raspojasanost proizvodnih sila, ova neograničena gramžljivost za profitom i opet osvećuje na ledjima proletara. Sva zla, koja rezultiraju iz kapitalističke proizvodnje, osnovane na rastavi rada od kapitala, na principu privatnoga vlasništva, imadu u posljednoj liniji — ma koliko pod njima trpiće cijelo društvo — ipak najteže podnijeti radnici.

I sada dolazi socijalizam, da otvara zakone ekonomskog razvoja, da digne veo s naknana savremenog društva. On pokazuje, kako sve, što posjeduje samo svoju rad-

nu snagu i sve, što posjeduje samo kapital, imade međusobno protivne interese, međusobno oprečni razredni položaj. Svi, koji živu od rada svojih ruku, koji su skučeni pod jaram izrabljivanja, tlačenja i poniženja, koji se od dana do dana pate u sve zajedničkih probitaka, zajedničke borbe protiv svih, koji živu od kapitala, od izrabljivanja tujega rada. Radnici protiv kapitalista, potlačeni protiv tlačitelja, proletarijat protiv buržoazije, to je suština razredne borbe, koja se vodi u današnjem društvu tu blijedje, tu jasnije, ovdje besvjesnije, ondje organizovanje — već prema stupnju kapitalističkog razvoja u kojoj zemlji.

Cijeli savremeni život, gospodarski, politički, kulturni i socijalni jest polje bjesne razredne borbe. Na sve, što postoji u današnjem društvu, udarila je buržoazija, kao vladajući razred, svoj izraziti klanski karakter. Protiv svega što odaje buržoaskim duhom vojuje proletarijat, svuda i svagdje bjesni borba klase protiv klase. I u toj borbi, u tom sudaranju oprečnih interesa leži glavni faktor, leži pokretač društvenoga razvoja i napretka.

Buržoazija da beskrajno uveća svoje bogatstvo, nastoji prisvojiti sav višak vrijednosti, svu radnu energiju proletarijata upotrebiti kao srestvo za proizvodnju profita. Da ispreša iz njegova rada što više produkata, baca žene i djecu njegovu na razbojište kapitalističkog izrabljivanja, razara mu obiteljsko ognjište, slabii njegovu otpornu jakost, zauzdava njegovo buntovno biće i nastoji ga u svemu učiniti pokornim robom svojih interesa. Proletarijat borise protiv svog razrednog dušmanina, kad se strukovno organizuje, kad štrajkuje za povišenje nadnice, za skraćenje radnoga vremena, za dostojniji postupak, za komadić svjetloga dana, za povoljnije uslove svoga opstanka. To je razredna borba u radioni i tvornici, borba, koja dnevno drži na ratistu tisuće i tisuće proletara, koja se na čisto strukovnom području vodi protiv prevlasti kapitala, protiv ekonomskog nadmoćnosti buržoaske klase.

No buržoazija ne pretstavlja samo jaku gospodarsku moć, nego je ona i svu državnu silu koncentrišala u svojim rukama, učinila je jednostavnom egzekutivnom vlasti za obranu i promicanje svojih interesa, učinila političkom zaštitnicom svog razrednog gospodstva. Pomoću cijelog državnog aparata, zakona, policije, vojske, pomoću bordela, crkve i škole, pomoću prostitucije, militarizma i klerikalizma, pomoću svih institucija u državi i u društvu, na koje je udarila svoj klasni, buržoasko-kapitalistički pečat, buržoazija želi proletarijat držati u političkoj bespravnosti, pravjetnoj zaostalosti i socijalnoj potlačenosti, nastoji uopće, da ga drži pod svojim razrednim skrbništvom. Na drugoj pak strani, u protivnom taboru borbe stoji proletarijat i borci se protiv buržoazije u parlamentarnoj arenici, da dobije uplivu kod rješavanja javnih posala, da dobije uplivu na zakonodavnu vlast, na grad, općinu i državu, da sva legislativna tijela, sva ta razredna zaustupa za očuvanje buržoaskih

povlastica, osvoji i u njima zadobije mjerodavno mjesto za zaštitivanje i unapredjivanje svojih probitaka.

Istodobno vodi proletarijat protiv buržoazije i veliki kulturni boj. Neumornim prosvjetnim, odgojnim i preporodnim radom u organizacijama, putem svoje radničke štampe i literature, na dogovorima, skupština i t. d., baca proletarijat sa sebe čitavu onu mrežu stoljetnih laži i predusađa, kojima je današnja buržoaska nazovicivilizacija zapela njegov mozak, njegovu slobodnu misao, baoa sa sebe i posljedne ostatke tradicija i naopakih pojmoveva, kojima ga je naključala buržoaska pedagogika, buržoaska moralka i teološko naučanje, te danas objeručke prigrluje novu nauku i novu religiju, religiju novoga društva, budućega naraštaja, religiju socijalizma. I upravo na tom polju, gdje se proletarijat hyata u koštač s buržoazijom, koja posjeduje daleko više znanja i inteligence, jest borba najteža, ali je tako ipak svaki korak u emancipaciji od zabluda buržoaske ideologije, korak napred u emancipaciji od gospodstva buržoaske klase.

I tako se ova borba proletarijata protiv buržoazije, klase protiv klase, vodi u radioni i državi, struci i politici, u cijelome društvu, na svim linijama, na čitavoj fronti. Cijela ta borba imade smisao i zadaču, da krči puteve, da proletarijat pripravi i učini sposobnim odigrati onu svjetsko historijsku ulogu, koja ga u današnjem društvu pripada. Nijedan stalež, nijedna klasa nije se rodila s potpunom svjetlosti o svojoj povijesnoj zadaći. Svaki stalež i svaka klasa dozrijeva tek u dugom nizu iskustava i samoodgoja, dok ne postigne ono jedinstvo i onu nautarniju snagu, bez koje ne može pobijediti ni najpravednija borba.

Pa ako i jest zadatak savremene razredne borbe i razredne politike proletarijata, koja se vodi u prvome redu za jednako pravo na iznos produkta, da se pozitivnim i praktičnim radom već u sadanjem društvu stvore uvjeti, pod kojima će se moći svestrano razviti i ojačati kao klasa, to je ipak njen konačni revolucionarni cilj: osvojenje političke vlasti u svrhu socijalizacije proizvodnih srestava, preobrat društva na podlozi kolektivnog vlasništva. Dok je buržoaziji u borbi protiv feudalnoga sistema osvojenje političke vlasti bilo samo srestvom, da zadobije gospodarsku premoć, da zavlada nad svim ostalim klasama, da od tlačenog razreda postane potlačujućim, dotele je proletarijatu u borbi protiv buržoazije osvojenje političke vlasti samo srestvom, da preobrazi cijeli ekonomski temelj današnjega društva, da odstrani svaku potlačivanje, da u smislu socijalne i ekonomskog jednakopravnosti izjednači sve slojeve društva. To se pak može postići samo tako, da se cijelo društveno bogatstvo, da se sva proizvodna srestva (zemlja, tvornice, radionice, rudnici, radno oruđje i t. d.) privredi u ruke samih proizvoditelja, da se privatno vlasništvo zamijeni zajedničkim vlasništvom. To pak znači uništenje kapitalističko-buržoaskog poretku

i ostvarenje socijalističkog društva.

Za pobjedu ovog cilja proletarijata postoje već svi uvjeti. U tome mu pomaže sam gospodarski razvoj. S triumfom velekapitalističke proizvodnje uništjuje buržoazija ne samo malu proizvodnju, te cijeli niz o njoj odvisnih srednjih klasa: seljaštva i malogradjanstva, nego pod uplivom konkurenčije, koju je ona uzdigla na visinu svog vrhovnog socijalnog zakona, uništavanjem malih kapitalista po većim, izaziva ona rat buržoazije protiv buržoazije, uništjuje ne samo ekonomski slabije od sebe, nego i svoje vlastite sastavne elemente, ruši ih u redove proletarijata, mobilizuje ih protiv sebe izjednačujući ih u zajednici interesa, u solidarnosti borbe. I na taj način: proredjivanjem svojih vlastitih redova i rušenjem sve to širih slojeva društva u redove proletarijata, stvara buržoazija svoga vlastitoga grobara, uvećava permanentno ne samo njegovu brojnu jakost, nego probudjivanjem plemenitih instinkta slega, požrtvovnosti i idealnog odusevljenja krijepli i njegovu moralnu snagu, te tako sama osposobljuje za borbu proletarijat, koga od dana do dana prožinta sve dublja vjera u uspjeh i pobjedu njegovih ciljeva.

I taj moćni i silni proletarijat vodi sve svjesnije svoju razrednu borbu, pun nade, samopouzdanja i ne svježe, neslomive bojovne volje, organizovan u vjernoj, iskrenoj i nepokolebivoj svojoj predvodnici — socijalnoj demokraciji, jedinoj stranci, koja ne стои на tlu kapitalističkoga poretku, koja u smislu socijalizma teži za ožitvorenjem novoga društva, društva slobodnih i jednakopravnih radnih drugova.

Sve, što jest, sadržaje kao grob skup svega, što je bilo i kao koljekva klicu onoga, što će biti — rekao je Enfantin. Svako društvo rodi se, raste, cvate i vene, pa kad postane nesposobno za život, propadne, da podade život novome društvu, novome organizmu, čije zarotke nosi u vlastitoj svojoj utrobi. Proizvodne sile, zaularene privatnim vlasništvom, razrasle su se tako silno u današnjem društvu, da se one više ne mogu ni same dovoljno razvijati, a niti dovesti u sklad s daljnjim razvojem i opstankom društva. I proletarijat stupio je već odlučno i neustrašivo u borbu, da oslobodi ove produktivne snage od ropstva privatnih vlasnika, da ih učini vlasništvom cijeline, a ne sretnih pojedinaca, da čitavo društvo učini dionikom plovoda svojega rada, dionikom svih stečevina kulture, dionikom svega, što ljudski duh može izmislit i ljudsko srce osjetiti. I tek onda, kad iščeze s lica zemlje privatno vlasništvo, a na njegovim se razvalinama podigne društvena, kolektivna svojina, kad se ostvari ovaj socijalistički ideal, tek onda nestati će razredne borbe, jer će nestati podloge svakog tlačenja i svakog izrabljivanja, nestati klasa samih, a ostaći samo veliko i slobodno čvječanstvo.

Promatrajući sve, što je na svetu, moramo reći, da je radničko. Radnik, taj mukotrpnji radnik je to stvorio, i kad je bio sa svojim delom gotov, tada je svoj izum predao u ruke nezasitnog nesmiljenog kapitaliste.

PRIPOSLOANO.

Koliko često još spavati?

Promotrajmo si malo tu divnu prirodu, koja se prostire izpred naših očiju u svom velebnom sjaju.

Te strmite planine, plodne i krasne doline, poljane, rieke, te krasno modro i nepregledno more.

Promatrajmo sve to, pak ćemo videt, da će se u našem umu porudit neka nadnaravna zagonetka, koju si tako lakko nemozemo odgonetnuti. No rezultat svega toga cijele te zagonetke ćemo dobit taki, da ćemo uzključnuti da: Krasno je sve to, što mi vidimo!

A možemo li mi radnici tako uzključnuti? Da li mi imamo kakvu korist od te prirode? Da li mi pobiremo njezinu slast i uživamo njezinu krasotu? Ne, mi nemamo od toga ništa. Mi na toj prirodi nismo ništa drugo oruđje, u rukama okruglog gospodara.

Promotrimo malo na sve šloje na toj prirodi. Vidimo velebne gradeve sa krasno urešenim palatama, Silesiju raznojrstnih tvornica, nepreglednu skrižaljku svetski željeznih pruga, ogromni broj raznovrstnih brodova, te bezbroj raznih rudokopa. Veliki izumi, koji dan u dan izlaze na svjet, te i još druge stvari, koje sačinjavaju velebnu svetsku industriju.

Pak promislimo si: Ko je to sve stvorio i danas još uviek stvara? Dobro znamo, da niko drugi, nego mi. Nije to stvorila nijedna izvanredna sila, već krvavi žuljevi izmučene radničke ruke. A što pak radnik ima sda od svega toga? Onaj kukavni cent, što ga je zasluzio, već su ti okrutni milioneri po hiljadu puta od njega natrag uzeli. Dobri su to aritmetsi. Brate radniče, dobro oni računaju, kako će tebe sa težko zasluženom a kukavnom nadnicom na tjeđan plačati. Ni ti to ti još ne bi dali, niti ti ne daju mukotrpnji radniče.

Po njihovoj volji nam se odsudjuje plača, po njihovoj želji nam se kroji pravica, naiđeće sve, što oni hoće, moramo izvršiti i tom pokorni biti, kao pravi pravcati robovi.

A zašto? Ili su oni šta različniji od nas? Ili u nama nebije srdečko u njima? Ili su oni ljudi a mi da smo njim podložni stvorovi! Ili možda zato, što oni posjeduju novac a mi ne! A da li je to njihov novac? Gdje su ga oni dobili? Da li su ga gdje krvavo zasluzili ili iz zemlje izkopali ili im je iz zraka pao? Ne — i taj novac je dijelo radnički ruku kao svaki drugi predmet!

Promatrajući sve, što je na svetu, moramo reći, da je radničko.

Radnik, taj mukotrpnji radnik je to stvorio, i kad je bio sa svojim delom gotov, tada je svoj izum predao u ruke nezasitnog nesmiljenog kapitaliste.

I ne samo daje sve to njemu u ruke dao, već još kao rob mora na svom vlastitom izumu raditi te dan na dan veliku svatu novca vući u kesu onoga, koji svega toga nije ni najmanje gospodar. A kakvu na gradu je radnik za sve to dobio?

(Dale je aride.)

'PROLETAREC'

List za interese delavskega ljudstva.
Izhaja enkrat v mesecu.

Izdajatelj:

Jugoslovanska socialistična Zveza
v Ameriki.

Naročnina za celo leto v Ameriki...50c
Za Avstrijo.....3 krone

Naslov: "PROLETAREC",

683 Loomis St., Chicago, Ill.

Chicago, Ill.

'PROLETAREC'

Devoted to the interests of the
Laboring classes.

Published monthly by the "Slovenian
Socialist Association of America,"
at 683 Loomis St., Chicago, Ill.

Subscription rates 50c a year.
Advertisements on agreement.

Entered as second-class matter January 11th 1906
at the Post Office at Chicago, Ill., under the act of
Congress of March 3, 1879.

BOJ ZA NEODVISNOST!

V prilog "Industrial Workers of
the World"

Piše Fr. Petrič.

(Dalje.)

* * *

Evropska aristokracija je zanesla fevdalizem tudi na ameriška tla, toda v drugačni obliki in drugačnem obsegu; razločeval se je po obliki v tem, da je imel direktno suženjski značaj in se v večjem obsegu ni dotikal belokožcev, marveč črncev. In lahko je to umevat, kajti prvi naseljenci (bela pasem) so bili suvereni in iz tega se da — po tedanjih razmerah sklepali, da belih sužnjev v širšem pomenu besede ni moglo biti.

"Tuja" pasem je vsled tega — nekako naravno — prevzela ulogo fevdalnega procesa — v obliki suženjstva.

Neodvisnost se je zrcalila v suverenih (enakopravnih) belokožcih. To naj se tolmači po neodvisnosti od Anglije.

Notranje vojske proti Indijancem in pa geografska isoliranost takrat še redko naseljenih kmetovalcev je sicer oviralo razvoj, kake večje industrije ali špekulacije, a tem intenzivne pospeševalo medsebojno slogo, ki je krepila federalno-republikanski značaj.

Predaleč bi nas vodilo, ako bi se spuščali v posamezne detajle ameriške zgodovine; ktereča to zanima, ta naj čita knjigo: "American History" by Albert Bushel Hart, 11 knjig. Ta profesor zgodovine del ozir, razvrščuje odlomke posameznih dob amer. zgodovine v 5 skupin, namreč: "Foundation of the Nation"; "Transformation into a Nation"; "Development of the Nation"; "Trial of Nationality" in "National Expansion". Fevdalne dobe v evropskem zmislu ameriška zgodovina ne pozna; sužnost črncev pa faktično vendar znači ozir, nadomestuje v leti zgodovini ne-kak fevdalizem, ki je bil sicer omejen na eno pasem in je dosegel svoj vrhunec ter propad v dobi idealnega republikanca Abrahama Lincolnja.

Začetek fingirane neodvisnosti za to pasem iz pseudofeudalizma ozir, suženjstva se začne. Z dokončano vojno Severa z Jugom, kjer je podlegel Jug, so bili

črnci oproščeni; to se je zgodilo po supremaciji oficijskih načibov, ki jih je gojil tedanjí predsednik Lincoln. Z le-to vojno, ki se je zavrsila v navidezen prid črncev se je zavrsil ob enem tudi gospodarski preobrat v deželi, ki je sicer pomedel stare tradicije iz površja, a vendar ne izpodkopal korenik pseudofeudalizma; kajti stara navada je že lezna srajca in sistem, ki se ni prav nič predrugačil v bistvu zbog form, si je poiskal takoj novih potov v suženjstvo — in sedaj ni več izbiral po pasmih, ne ločil ne doraslost od starosti, niti po spolu.

Nekdajna potrebna "sloga" bele pasme se je stopila in začela se je plošna gospodarska konkurenca. Liberalizem v splošnem stopa na površje in ustvarja v senci mogočnega kapitala mezdno suženjstvo, ki je dobitlo splošen značaj. Čimbalj je rastla prosperiteta dežele, tim nasprotnejši so si bili interesni državljanov.

Lincoln sam je videl nevarnost, ki je pretila v novi dobi od strani ameriške plutokracije napram delavstvu — napram produktivnim slojem in je često s krepko besedo zagovarjal ta sloj. Govoril je kar naravnost: "ako je delo v nevarnosti, tedaj imajo produktivni sloji vso pravico zagrabit za orožje"; stem je hotel reči, da naj vsak posoduje to, kar je produciral. Toda čas je zahteval svoje v svojem sistemu in najblažje govorance najuplavnejših mož so bile ironija spriče železne, privatne prosperite. Kapitalistični sistem se je zajedel v vse organe obstoječe družbe in je gospodarsko uničil vse, kar e mu ni gospodarsko zoper stavilo.

Delavski, produktiven sloj je moral razmišljati kaj to pomeni in končno je moral uvideti, da svobodna igra gospodarske sile ne pomeni za njega nič manj, kar pomeni za kapitalista. In začele so se organizacije, po vzoru angleških 'Unij'. Kapital in delo sta si stala "uradno" nasproti. Kdor ni bil organiziran, ta je trpel gospodarski bič (kar je še danes), gospodarsko odvisnost; kdor je spadal k organizaciji, ta je imel po razmerah olajševalne okolnosti v odvisnosti.

Kakor je bilo pri delavcih, tako je bilo ozir. je nastalo vsled konkurence, pri kapitalu.

Uvidevši, da posamezen kapitalist ne služi poklicu privatne prosperitete stem, ako postavlja blago pod konkurenčno ceno na trg, je bilo treba združenja; in to se je doseglo na poziv veleindustrijalcev. Kakor hitro so stopile večje tvrdke raznih industrij v trust, tako hitro so bili ostali, manji industrijski prisiljeni to storiti, če so hoteli, da pride njih produkt na trgu v poštov.

Na ta način je bila prizadeta v velikem vsa industrija, kajti parola trusta je: "kdor ni v mojem krougu, ga požrem!"

Začne se doba organiziranega kapitala z organiziranim delom. Organiziran kapital pa je postal nevarnejši od neorganiziranega — in to ne samo za splošnost, marveč za organizirano delo posebej. Ne samo v tem, da se je kapital začel kazati delavstvu popolnoma neodvisnega in absolutnega nad delom — on je lahko sistematično šikaniral

delavstvo v konsumnem momentu; kajti trust je reguliral cene trgu tako, da je vse pridobitvve, ki si jih je delavstvo potom stavk in bojev pridobilo, vzel na trgu nazaj. Kontrolira je producenta in konsumenta.

Mogočna veleindustrija združena v mogočnih trustih, si je nabavila novih proizvajalnih sredstev in stem provzročila veščanski preobrat; prvič so se mesto delavcev postavili stroji, ki niso ruinirali le stroke, temveč proizvajali ceneje in ob enem postavili strokovno izurjene delavce k strojem za pomagače.

Kakor hitro se je zgodila revolucija v strokovnem oziru na industrijskem polju v prid kapitalizmu, tako hitro so takozi "Trade Union" morale zavzeti drugo taktilko, ako so hotele industrijskemu sistemu slediti na bojnem polju.

(Dalje pride.)

GNOJNICA V "SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI".

Ker se je Kondata in njegovega prijatelja J. Stonicha oстро prijema v "Proletarju", je Konda lastnik "Glaš Svobode" in glavni tajnik jednote segel vo rokovnjaškem sredstvu, da bi slovenski javnosti v Ameriki zamazal oči.

V svojem listu je prinesel sliko, na kateri je bilo videti, da hočejo trije roparji ulomiti v blagajno jednote, katere pa drže trije policaji — čuvajji blagajne.

Imena roparjev so bila spakdrana — radi tega, da se Kondata ni moglo prijeti sodnijsko, na policajih so se pa bleščala imena: Konda, Stonich, Klobučar.

Ali vsaki, še tako naivni bralec v Chicagu je vedel, da spakdrana imena na roparjih pomenijo: Zavertnik, Petrič, Peče. Toda vsaki naivni bralec v Chicagi je tudi vedel, da ima Zavertnik toliko opraviti z blagajno jednote, da je nosil v njo tolarje, od katerih sta si hotel Konda in J. Stonich krivičnim potom tudi obdržati majhen del, Petrič in Peče pa toliko, da nista bila takrat člana in tudi ne želela zopet vpisati se v jednoto. Zato se je pa tudi vsak naivni bralec v Chicago Kondatovi sliki posmehoval.

Mrtveci jašeo hitro!

Minolo je komaj nekaj mesecev in pokazalo se je odprto, kdo je hotel krivičnim potom prisvojiti si denar, ki je v resnici lastnina jednote.

Po zadnji končani kontroli knjig jednote je Klobučar izjavil, da ima še \$25 posebnih dohodkov. Veliko razočaranje!

Le nerada sta posegla Stonich in Konda v svoje žepe in tudi odračunila svoje "izvanredne" dohodke v blagajno jednote.

Kakor blisk se je razširila vest o teh "izvanrednih" dohodkih po Chicagi, La Salle in Glencoe, Ohio.

Društvo iz Glencoe, Ohio, je poslalo list društvu "Slavija" v Chicagu, v katerem svetuje članom "Slavije", naj se pridružijo protestu in zahtevajo, da morata Konda in Stonich takoj odložiti svoja mandata in da naj se skliče izvanredni zbor.

Napočila je nedelja dne 14. oktobra 1906. "Slavija" je imela svojo redno mesečno sejo. Seja je bila dobra obiska in vse je radovalo, pričakovalo, kedaj bodo prišli na razpravo tisti "izvanredni" dohodki. Ko se je prečital list iz Glencoe, Ohio, je stavlil Zavertnik predlog: Prvo naj poroča o teh izvanrednih dohodkih kak neprizadet član glavnega odbora, za njim pa krivci, drug za drugim. Tako se je oglasil za besedo Tone Mladič, zapisnikar v glavnem odboru, naj se dopis sploh ne sprejme. Tudi Mohor Mladič je povdarjal, da je najboljše ako se dopis položi na mizo, to se pravi: vrže v koš. Sedaj je stavlil Zavertnik predlog, naj se dopis sprejme v toliko, da pridejo izvanredni dohodki na razpravo. Predlog je bil z ogromno večino sprejet.

Tone Mladič je proti predlogu ruval z vso silo, češ, da posamezna društva nimajo nič predlagati glavnemu odboru.

Pri točki "nova opravila" so prisli izvanredni dohodki na razpravo. Prvi je kot poročevalec poročal Tone Mladič. Govoril je še precej nepristranski, le tupatam je skušal Kondata in Stonicha oprati, obratno pa potlačiti Klobučarja. Za njim je govoril Stonich. Priovedoval je kako je pri tvrdki Benzingger Bros naročil društvene gumbe za jednoto. Pogodil se je zoc. komad. Ko je plačal, mu je pa uradnik tvrdke dal pri prvi naročbi \$25, pri tretji pa \$20, katere je s Kondatom po bratovski delil, dasi so bili njegovi. Govornik je rekel: "Ker je bil denar moj, ne od jednote sem ga zvezel." Končno je govornik drzno dejal: "Čemu pa delate radi take malenkosti takšen vihar, kakor če bi bil zvršil kak roparski napad."

Za njim je govoril Konda. Priznal je, da je delil denar s Stonichem, ker je mislil, da ima pravico do tega, da to ni sleparstvo ali oskovanje jednote.

Sedaj je dobil beseda Klobučar. Govornik pričoveduje, da je bil slučajno brez dela, ko so se gumbi v drugič naročili. To je bilo pred drugim glavnim zborovanjem jednote. In Konda je pisal Klobučarju, naj pošlje Stonichu ček za \$75, da bo šel po naročene gume. To se je Klobučarju sumljivo dozdevalo in mislil je: "Čemu bi hodil Stonich po gume, ko vendar dela, tedaj si bo zaračunil čas, jaz bom računil pa le vožnjo, kar bi bilocene za jednoto. In odpotil se je v Chicago po gume. Po kratki razpravi je vprašal uradnik tvrdke Benzingger Bros Klobučarja: "Ali čem tako napraviti kakor zadnji?" Klobučar je odgovoril: "Da!" Na to mu je uročil uradnik dve pobotnici: eno za \$45, ker je bilo \$5 predujma, drugo pa za \$75. Še isti večer je Klobučar Stonicha ozmerjal. Stonich se je za sebe udal, nikakor pa niti hotel priznati, da je delil denar tudi s Kondatom. Še je kasneje je povedal, da je delil denar s Kondatom. Klobučar je povdarjal, da je radi tega molčal, ker je hotel tudi Kondata ujeti, in vso začelo ob ugodni prilik naznaniti. In ta prilika se mu je ponudila pri kontroli knjig.

Govoril je zopet Tone Mladič in povdarjal, da so vsi trije krivi. Za njim je pričel Zavertnik. Rekel je, da Stonich smatra jednoto za nekakšno štacuno, sebe pa za agenta te štacune. Jurist, ki ga je tako podučil, ga je slabo podučil. On je predsednik jednote in kot tak mora varovati koristi jednote. Tako si je pa krivičnim potom hotel prisvojiti denar, ki je lastnina jednote. In tako dejanje se v navednem življenju imenuje sleparstvo, ne pa kupčija. Govornik je mnenja, da je najboljše, ako Konda in Stonich prosto voljno odložita svoja mandata, ker drugače bo treba nastopiti proti njemu sodnjsko pot.

Trdina vprašuje Klobučarja, zakaj ni takoj vso stvar naznani, ker ni tega storil ga smatra tudi krim.

J. Verščaj poroča, da je Klobučar takoj obvestil njega o vsi zadevi. On mu je svetoval, da naj molči, dokler ne ujame še drugih in da nima ugodne prilike objaviti vso zadevo, ker bi jednota preveč trpeila. In ta prilika se je pokazala pri kontroli knjig in takrat je svetoval Klobučarju, da naj stopi v javnost, kar je Klobučar tudi zvršil.

F. Divjak je omenil, čemu si je Stonich računil še zamudo časa, vožnjo, ko je že od tvrdke dobil \$20. Tako postopanje le kaže, da je vedel, da \$20 ni njegova lastnina.

A. Poravne je v daljšem govoru utemeljeval, da je najboljše, ako se krivce izključi iz društva "Slavija".

A. Janša jih je prav po domače ozmerjal. Med drugim je dejal: "Še nikdar nisem dobil dve pobotnici, kadar sem šel kupiti suknjo. Ali ne dokazujeti dve pobotnici, da je to sleparstvo?"

Govorilo je še mnogo drugih govornikov. Vsi so obsojal' to golo in nago koristolovstvo, edina izjema je bil Pliš.

Seja se je končala med burnimi klici s tem, da se skliče v nedeljo 14 dni izvanredna seja in da se zve, česar bo odredil v tej zadevi glavni odbor.

Voli se je tudi 6 članov, ki imajo pravico prisostvovati seji glavnega odbora, ki se je vršila dne 16. oktobra 1906.

Zalostna, a resnična slika iz življenja ameriških Slovencev.

Več članov "Slavije".

DOPIS.

La Salle, III., 22. septembra 1906.
Cenjeno uredništvo 'Proletarca'!

Kot nadzornik finančnega odseka S. N. P. J. vam hočem sporočiti o "graftu" v S. N. P. J., da cenjeni čitalci "Proletarca" in vsi rojaki po Zjed. državah izvedo o lopovstvu, ki se je izvršilo od strani glavnih uradnikov S. N. P. J.

Iz poročila bo lahko vsakemu, ki se je kdaj zanimal za razmerje med jednoto in socijalisti ozir. "Glas Svobode-Konda" & Co. razvidno, zakaj je Konda slikal čikaske socijaliste kot tatove v svojem listu in zakaj je tako rentačil nad "Proletarcem" ter nad osebami, ki so poleg. Dne 3. septembra t. l. smo se nadzorniki ozir. pregledovali knjig sešli v Chicagi, da podvzmemmo ½letno revizijo knjig S. N. P. J.

Pregledovanje se je vršilo 3 dni

— in tretji dan je prišlo do razkranja lumperije, ki se je vršila že pred drugim zborovanjem. Zadeva se je razkrila na ta način, ker je Frank Klobučar, blagajnik jednote ob zaključju računa povedal, da ima še 25 tolarjev posebnih dohodkov. Kako so nastali ti dohodki, je povedal v sledčem:

John Stonič, predsednik jednote, je naročil pri Bencinger Bros. društvenih znakov (butoms) za 50 tolarjev. Ko se je Stoniču zdelo, da bodo gumbi gotovi, je Konda pisal blagajničarju Frank Klobučarju, naj mu pošije ček za 75 tolarjev. Blagajniku se je to — kakor meni — zdelo sumljivo in ker je bil tisti čas ravno brez dela, je sklenil, da gre sam po znake.

Ko pride k tvrdki prša vposljenca, ako so znaki gotovi. Na to ga prša prvi vposlavec: "Kakšne znake zahtevate?" "Naše jednote znake," odgovori Klobučar. Mož v službi Bencincingerja je skomizgnil z očmi in dejal: ali vas je Stonič poslal po znake? — Sta li vida s Stoničem vse čden? "Jes," odgovori Klobučar začuden. "Potem pa veste, koliko stanejo znaki" — pristavi uslužbenec. "75 tolarjev," reče Klobučar. Imate prav — pravi uslužbenec — ali midva z g. Stoničem sva se tako zmenila, da mu naredim le nakaznico za 75 tolarjev, a on meni plača le 50 tolarjev. Klobučar je baje molčal na to in znake plačal v znesku 45 tolarjev, kajti 5 tolarjev je že Stonič dal "are". Klobučar vzame znake in nakaznico, ki se je glasilā za 75 tolarjev. Na ta način je ostalo Klobučarju \$25 iz česar je razvidel, da je Stonič gojil goljufijo.

V prvič je Stonič dobil sam \$25, ktere je delil s Kondom; dal mu je namreč \$10. V tretjič je Stonič dobil \$20 in je dal Kondu \$3; tako se je Konda izrazil, a Stonič je trdil, da mu je dal več. Da bi izlepa dala denar nazaj, so vsi obljudili, da bodo molčali o zadevi; da ne izve "Proletarec" ali Sakser. Jaz pa sem v pričo izjavil, da ne molčim in ako mi dajo 1000 tolarjev. Badovinac je večji del molčal; kadar pa je kaj izpregovoril, je besedo vedno tako zavil, kot bi hotel vso stvar prikriti. Vsled tega sem jaz sodil, da je on ravno tak kot M. V. Konda ali Stonič. Saj sta s Kondo zvesta prijatelja; pa kako ne, ko je Badovinac krštni botrček Kondovemu otroku. Iz tega si potem lahko vsak sklep, kako domači so in kako dobro vpliva ta "domačija" na notranje delovanje v jednoti. Vsakemu je lahko razumljivo iz tega, da med Kondo in Badovincem ne more biti velike doline...

Ko bi bil Konda kaj prida, bi mu Insurtry Co. ne vzela bonda nazaj. Omenim naj h koncu še, da so morali ti poštenjakoviči v pričo nas položiti denar na mizo in sicer John Stonich \$32, — M. V. Konda \$13 — in Frank Klobučar \$25. Skupaj torej \$70. Ta denar je potem blagajnik vzel kot "posebne dohodke S. N. P. J.", ki so nastali na način, ki sem ga opisal.

Bolj natančno o stvari vam poroča bržcas Frank Klobučar.

Z bratskim pozdravom,

Math Strohen.

Op. uréd.: G. Frank Klobučar je pisal o zadevi sodrugu Jožetu Zavertniku kot sobratu dr. Slavija Š. I. S. N. P. J.

Ker je sodr. Zavertnik pričakoval, da bodo vsled razkritja goljufije prizadeti odložili svoje manda te ozir. uradništvo v S. N. P. J. a tega prizadeti niso storili, je sodr. Zavertnik porabil lastnorocno pismo Fr. Klobučarju za obtožnico in vse tri izročil sodišču, na kar so bili vsi trije prijeti in postavljeni pod varščinò.

Spoved Frank Klobučarja o koristolovstvu v S. N. P. J.

Kakor hitro se je raznesla vest, da se je razkrilo koristolovstvo v S. N. P. J. — kar konečno ni bilo niti čudnega spriča J. Stoniča in bratcev — tako hitro je tudi g. Frank Klobučar čutil potrebo, da se spove svojih "grehov", zakaj vedel je, da s chikaskimi socijalisti, združenimi v slov. soc. klubu, ne bo izhajati vsled tega in je mislil ob enem, da bi bilo dobro, ako se obrne z obtožnico na enega teh v nadi, da očrni ostala dva prizadeta, sebe pa izreže na jezuitski način iz zadrege. Mož je bil zelo previden, to se mora priznati; toda priti je moralno drugače in drugače je tudi prišlo.

Pismo, pravzaprav spoved je napisal na sodr. Jožeta Zavertnika in se glasi:

Chicago, september 21. o. 6.
Cenjeni sobrat J. Zavertnik!

Ker vem, da Te zadeva zanima, kakor tudi vsacega člena jednote, Ti hočem stvar na tanko opisati, kar se tiče one goljufije ali koristolovstva uradnikov S. N. P. J. Hotel sent seveda počakati, kaj se ukrene zadnji četrtek pri seji, in da po seji poročam javnosti.

Zadnji četrtek je prišla stvar na red, ali rešena ni bila, ker je bilo že precej pozno, zato se je odložilo za par dni, o čemur potem poročam.

Torej k stvari.

Kakor je Tebi in vsakemu znanu, so se dali delati gumbi, t. j. znaki jednote — in to je bilo takoj po vstanovitvi iste, meseca junija 1. 1904.

Naročil je tedaj znake predsednik s tajnikom v sporazumu. Ko so bili znaki gotovi — bili so namreč naročeni pri Bencinger Bros — so meni naznani, da naj jim pošljem denar, seve po nakaznici — in poslal sem \$150.00.

Stvar je bila poravnana in ostalo je tako. Znaki, razposlani po društvih so pošli in bilo je treba zoper naročati. Stonič je v sporazumu Konde zoper naročil znake in sicer 250 za \$75. Znaki so bili zoper gotovi in meni je b. Konda pisal, naj pošljem Stoniču "ček" za 75 olarjev, da gre po znake. To pa je mene tako ujezilo, da nisem vedel, kaj mi je storiti; seve zato, ker je bil Stonič vposljen, jaz pa ravno par tednov doma, za kar sta ona dva dobro vedela. Vsled tega se mi je stvar sumljiva zdela. Stonič naj pusti tudi znakov pol dneva dela in si to zaračuna, istotako tudi "karfer" — kakor je to prvič storil, — jaz pa, ki nimam ničesar zamudit in sem doma, si zaračunim le "karfer". Tako sem si mislil. V soboto

jutro povem soprog, da grem v Chicago po znake in da nekaj in v redu, kakor je razvidno iz jednanja teh ljudi v jednoti.

Ko pridem k Benzinger Bros, pršam po znakih. Clerk me predstavi poslovodji tvrdke in slednji me prša, kaj da želim.

"Znake S. N. P. J.," mu odgovorim.

"Kdo si Ti?" — "Frank Klobučar, blagajnik S. N. P. J.," odgovorim.

"Kdo Te je poslal po znake, Ti jih nisi naročil; — naročil jih je Mr. Stonič."

"To vem," odgovorim kratko.

"Ali Te je Mr. Stonič poslal po znake?"

"Jā," sem dejal, in nekaj mi je zazvonilo.

Aha, sedaj bomo pa kmalu skupaj...

Na to mi pravi poslovodja: tedaj pojdi dalje, in posedemo se k njegovi poslovni mizi in on nadaljuje: "koliko Ti je dal Stonič denarja?" "Nobenega," pravim; vsaj bi jaz moral njemu denar dati, kot blagajnik.

"Koliko imaš denarja?"

"Kolikor je potreba," odgovorim. "75 tolarjev — več ali manj."

Stem bi se bil kmalu izdal, da nisem v zvezi, ter bi bil ves trud zmanj, temu na sled priti.

Še enkrat me prša, čemu ni Stonič prišel po znake. Povedal sem mu, da ga Boss ne pusti od dela, jaz pa ne delam danes in zato me je Stonič poslal semkaj.

"Torej sta s Stoničem popolnoma sporazumiščena?" — —

"Seveda sva," sem hitro odgovoril. Samo napravi račun in mi izroči znake, jaz jih pa plačam; zakaj mudi se mi." In resnica je bila, da sem bil v naglem, kajti bal sem se, da bi ne govorili dalje in bi me poslovodja spoznal, da nimam nobene zveze s Stoničem ter bi tako ne dobil znakov niti o njih načuma izvedel.

"Kako hočem pa "rezit" napraviti," je pršal.

"Napravi tako, kot si prvikrat," mu odgovorim.

Napravil je dva; enega za 75 tolarjev, drugoga pa za 45. Meni je bilo plačati 45 tolarjev, 5 tolarjev je dal Stonič "are". Znaki so bili torej 50 tolarjev; 25 tolarjev pa je bilo "zasluška" od 75tih.

"No," sem dejal, "to je pa lepo od predsednika in tajnika."

Seve jaz nisem vedel, doklje je tajnik v kompaniji, toda pozneje sem prišel še temu na sled.

Ti Zavertnik se lahko še spominjaš, ko sem jaz prinesel one znake v tiskarno, — tudi g. Petrič je bil s Tabo tam. Konde ni bilo. Petrič me je še vprašal, kaj mi je, da sem takoj razburjen, tako razgret. "Nič," sem dejal. — "Hudiči so pisali, da naj denar pošljem za znake, da bo šel Stonič po nje, a on dela, pa si bo še zgubočasa zanačamil. Zakaj pa ne bi jaz prinesel znake, ko imam čas. Mogoče da se še spominiata o tem. Meni se še zdi, da smo šli vsi trije na Center Ave. v en "saloon".

Tisti večer sem šel nad Stoniča v njegovo stanovanje. Tam sem še zvedel, da je on vseeno delo pustil in šel po znake, toda prišel je pol ure prepozno. Jaz sem ga tedaj

grdo ozmerjal in dokazal, kaj dela z novorojencem — jednoto. Povedal sem mu, da je grdo tako postopanje in dejal sem, da bom stvar razkril. Upraal sem ga, kaj hočem z denarjem. "Imej ga, če si kaj dobil, — mene ni mar; nevem nič o tem," je odgovoril.

"Tako, Ti ne veš nič."

"Kdo je pa procente vglighal?"

"Noben drug kot ravno Ti ali pa še Konda steboj," odgovoril.

Ako je sedaj 25 tol. na 75, tedaj je bilo prvič na 150 tol. najmanj \$50. Toda on je takoj tajil in se preklinjal, da ni blo nič, kar je še zadnjič pri reviziji, ko sem že vse razkril, tajil po ure, potem je A. Mlačič Kondo v naglici vprašal, koliko je dobil. — "10 tolarjev," je bil odgovor. (E to Ti lopovstvo.)

Na to se je Stonič vdal za 25 tolarjev za prvič. Seveda jaz sem hotel obe lisici v eno zanjko vjeti in to se mi je le na ta način posrečilo; na noben drug način bi ne izpeljal stvari.

Torej nazaj po onem času, ko sem bil zvečer pri Stoniču, je stvar ostala pri miru. Čez nekaj časa pa pride Stonič k meni v So. Chicago, ako mu dam nekaj od tistih \$25 in pa njegovih \$5, ki jih je dal za "aro", čes, da Konda hoče tudi nekaj imeti.

"Nič ne dam; še Tvojih \$5 ne. Vidva sta imela gotovo pri prvem naročilu več kot toliko, pa nista zame prasala, seveda ker sta dobro vedela, kdo da sem, da zmenojo kompanije ne bo; ne take lumperije!"

"Teh \$25 pa jaz ne delim, marveč jih obdržim dokler hočem in se onih \$5 Ti ne dam, ako nočem. Tudi mojih nisem dal več mesecov."

Znaki so pošli in zopet je bilo treba novih.

To je bilo govorjeno na seji osrednjega odbora. Jaz sem pobijal ono firmo in sem bil zato, da dajo boljše značke delati in naj se več plača, kajti prvi niti drugi niso bili nič vredni.

Stonič je zopet naročil 500 znakov (gumb).

Ko so bili gotovi, pride Stonič v So. Chicago ter pove, da je pri tistih samo \$20 in da jaz nič ne dobim od tega, Konda je rekel, da hoče on polovico in pa še od onih \$25 en del, ko je sem jaz hranil.

"Od onih pa že nedobite nič vidva; ampak da ste kaj vredni, še tisti \$20 in prvič bi meni dali, posebno ako sem bil jaz okrazen za \$115, kakor se govoril."

Ali prokleto malo se je Stonič zmenil ali me obžaloval.

Ako si zgubil, boš pa iz žepa založil, saj imaš; al' pa če nimaš, saj imaš dober bond," je rekel Stonič.

"Dobro," sem dejal, le tako naprej, dokler bo konec.

Seve, jaz sem hotel še ob času zborovanja stvar razkrinkati, ali bil sem se, da stem ne škodujem mladi organizaciji. Pa tudi ni bil takrat čas zato, ker takrat nisem imel še Konde v pesti; na Stoničeve besede pa nisem hotel iti, da je Konda direktno z njim v zvezi, ker ga poznam, kako zna mazati in lagati in bi bil mogoče stvar utajil radi Konde, jaz bi se pa blamiral. Pa tudi Ti in sploh v socialnem klubu, mesto da bi se z menoj kot s poštenim socialistom zmenili — ker mi vendor ne morete vi niti no-

ben drugi nobene lumperije predbacivati — ste se pa še včasu pred zborovanjem na mene skopali, kot nad enega največjega lopova — vsaj tako mi je Konda pravil in pisal in pa sam sem videl vašo budalost napram meni, ako vas je nekdani moj prij. Peče tako informiral ali ked.

Jaz sem moral čakati torej prilik; tako bi vsak previden človek storil. Prepozno nisem storil, prečrno tudi ne. Po mojih mislih je bil ravno pravi čas pri revidiranju knjig.

Da mi Kondovi in Stoničevi pristaši predbacivajo, da nisem prav storil, mi je prokleto malo mar!

V sredo, pri zaključju revizije, ko so se imeli zavrsiti dohodki in stroški, sem dejal: jaz imam še \$25 posebnih dohodkov; seve sem o tem Tone Mlačiča informiral, on pa Badovinca.

Nato Mlačič mene izprašuje, istotako Badovinac; jaz sem odgovarjal tako, kakor je tu popisano. Stonič se še nikakor ni vdal za prve procente; tajil bi do groba in bi se tudi nikoli ne vdal.

Naenkrat prasi Tone Mlačič v tistem prepisu M. V. Kondo, koliko je on dobil pri prvi znakih.

"10 tolarjev" — je bil odgovor. No vidiš, ti lopov, tat (proti Stoniču), sedaj te pa imamo.

Koliko je tedaj vsega skupaj pri prvem naročilu. \$25!

Seve mi vemo, da je moralo biti več na 150 tolarjev kot pa na 75tih, toda nista se vdalza za več. Pri prvi je bilo torej \$25; pri tretjih \$20; jaz sem hraniš pa 25 tolarjev. Skupaj torej 70 tolarjev. Zahteval se je takoj denar, na kar so ga položili na mizo.

Govorili smo, da se jih naj takoj suspendira in v javnost da celo aferra. Jaz sem dejal: "živijo!" meni je popolnoma prav in ako se mene obsodi, sprejemem z veseljem obsodbo. Seve mene ni gospodarski odbor k njim prišteval. Trdit je, da ko bi bil jaz njih — (onih dveh) misljenja, bi stvari ne razkrinkal in tako bi se tega še kaj več zgodilo.

Najlepše je bilo potem pa to: ko je bilo enkrat že vse razkrinkano, se oglesi Konda — in kaj bi Ti mislil, kako? — Dejal je, da je on že preje mislil stvar izdati. No, smo se pa že prav na smejali vsi tem besedam, in Strohén je pristavljal: "ja, ti pa res ti; si ravno pravi človek."

Svota se pripisje k dohodkom.

Na vse zadnje je bilo najtežje na vrstti, namreč, kaj naj se ukrene, da se jednoti v napredku ne oškodi radi storjene lopovščine. Zato so eni prosili, da stvari ne razkriti; seve njim se gre za njihov žep, — meni je pa popolnoma prav, da se stvar reši. Rekli so še, da ne pri osrednjem odboru nazznamti. Jaz sem pa Mlačiča in Strohena trdovratno pobijal ter trdil, da se imata zadeva predložiti tam, in rešiti.

Kakor čujem, je pa že Strohén osebno pisal Tebi, — slišal sem tako od Potokarja; — le to je neumno, da stvari ni natanko raztolmačil, kakor bi moral.

Kako naj se stvar sedaj završi, da bo prav za celo jednoto, tega si jaz ne morem prav predstavljati in to za to, ker sem razkril; drugače bi pa jaz stvar rešil.

Stonič je šel pšenico žeti po

Ohio in Pennsilvaniji, dokler je še čas, pod uplivom jednotnega predsedništva.

Torej kaj je storiti, da se pravilom jednote zadosti?

Kakšen nasvet bi Ti dal o tem? Prečitaj besedo za besedo ter misli.

Ukreniti nam je tako, da jednota ne bo trpela v napredku za radi tega odkritjta.

Koristilo ji seveda momentano ne bo, naj se storiti že kar se hoče.

Prosim, piši mi Tvoje mnenje — previdno; jaz tisto potem v pondeljek pri posebni seji predlagam.

Nadalje Te prosim, da ljudi kolikor mogoče meriš, ker nekateri zopet preveč razbijajo po "saloonih", a tam ni prostor zato. To se mora vse drugim potom vrediti; ne pa s kričanjem po ulicah ali "saloonih". S tistim ni rešitve v gospodarskem vprašanju jednote.

Prosim torej odpiši odkrito, kakor jaz Tebi. Kar se tiče javnosti, se nikar preveč ne prenagli. To se še vse lahko stori; počasi se dalje pride, pravi nek resničen pregovor.

Z bratsko-socijalističnim pozdravom,

Frank Klobučar,
blag. S. N. P. J.

Op. ured.: Dopis smo le toliko popravili, da je čitljiv.

Izkušnja seji centr. odbora z
dne 16. oktobra 1906.

Ker je bilo v nedeljo dne 14. oktobra sklenjeno, da ima zadevo o "graftu" v S. N. P. J. dognatih centr. odbor in da ima 6 bratov od društva "Slavije" št. I. pravico prisustvovati teh seji, se nas je res iznašlo vseh šest.

Na to sejo sta prišla tudi dva vnačanja uradnika iz centr. odbora in sicer iz La Salle, Ill.

Slo se je, v koliko so zakrivili M. V. Konda, John Stonič in Frank Klobučar in kaj se z njimi ukrene.

Napeto smo poslušali, kdaj da se razprava prične in še bolj nas je mikalo, kako se prične in kako se bo končala. Bili smo (vsaj jaz) precej ostrih misli. Toda razočaranje ni izostalo.

Seja se je povsem drugače začela, razvijala in končala, kakor smo pričakovali povabljenici, ki samo obsebi nismo — po prvotnem mnenju — imeli nobene pravice govoriti.

V naprej lahko vsak ugane, da so imeli obtoženci večjo besedo kot pa sodniki. In prav iz tega lahko vsaki sklepa, da so bili takorekoč oproščeni (vsaj tako se je govorilo) in da bodo v drugič (če bodo imeli še priliko) s toliko večjim pogumom segali po denarjih S. N. P. J. Pa kaj njih mar? — Nič! saj jim odborniki S. N. P. J. radovoljno odpustijo in to se zgorodi tudi pozneje... Saj tudi ljubi bog od pusti gresniku, aka obljudi, da se poboljša.

Seja se je vlekla prav na dolgo in široko; vsa gnojnica se je še enkrat precedila, da bi ja izgubila svoj smrdljivi duh.

Skoraj umetno so začeli čistiti smrad in da si so vso umetno parfumacijo privlekli iz vseh kotičev, se smradu le ni moglo udušiti. Seveda, tistim, ki delajo v gnojnici

— gnojnica sploh ne smrdi in zato so trdli, da ne smrdi nič.

Tako je. Če se kdo privadi slepariti, potem si ustvari ob enem novo moralo: da slepariti ni sleparstvo, ampak uni so maloprudneži, ki se slepariti dajo! Konda in compagnia bella bodo res upeljali nov svet... V tem svetu bodo gotovo ti nazorji; da goljufija ni goljufija; da švindel ni švindel, marveč "gescheftsache".

Toda k seji.

Pred vsem je bil prečitan zapisnik zadnjih treh sej, katere so se že vrstile radi obtožencev.

Predno se je prešlo k čitanju, je vstal eden zunanjih odbornikov in prasi, kako to, da je to pot toliko navzočih. Na to mu eden lokalnih odbornikov pove, da so to bratje iz društva "Slavije" in da imajo po zaključju zadne seje pravico danes tukaj poslušati. Nek drug odbornik pravi, ako bi jih pustili. Na to stavi D. Badovinac predlog, ki se eno glasno sprejme, "da ima vsak član jednote pravico prisustvovati ozir poslušati nočojno sejo.

Potem se prečita zapisnik.

V zapisniku je v enih sej omenjeno izrečno, da so J. Stonič izključili (slepar Konda pa izjavlja v št. 42 "Gl. Svobode" uprav držno, čes, da je neki list lagal svetu, da Stonič ni bil izključen, da ni dobil brce i t. d. — pač velika lopovska predrznost. Op. ured.) in ker jim je nato Stonič pisal s poto (kajti bil je z urami na "trevel"), da se čuti prizadetega in da pride v kratkem nazaj ter da ako bo on sojen, bodo še koga družega poleg sodili — so ga pri drugi seji — brčas, ker so se te grožnje zbalili — vzeli zopet nazaj.

Ko je bil zapisnik prečitan, se je vnel od strani obtožencev mal protest, čes, da je zapisnikar rabil pri sestavljanju zapis. grobe besede. Na to se opraviči Tone Mlačič, zapisnikar. Pravi: da on olepsa zapisnik, kolikor je le mogoče, to že za radi tega, da ne bodo naši nasledniki slabo mislili od prednikov. Na to je nastalo tiho v dvorani. Nihče ni vedel ničesar reči. Nič ni bilo važnega več. — Kar vstane eden obtožencev in z ironičnim glasom zavpije: začnite vendar s sodbo; ali naj mar samega sebe sodim! — Eden vnačnih odbornikov meni, naj se vendar stvar razloži, zakaj se gre danes — pokaj so prišli v Chicago. Anton Mlačič razлага. Pove, da se vrši danes seja vsled tega, da se dožene in sklene, kaj naj se stori s temi tremi uradniki, ki so poneverili jednotne denarje. Ob enem priporoča, da bi bilo najbolje, da se poslje na vsa društva cirkularje to zadevne vsebine in da naj vsi člani jednote izrečejo, kaj naj se s temi odborniki ukrene. Na koncu tega cirkularja — pravi, naj se zabeleži, da ako se misli te uradnike izključiti se ima sklicati konvencija, kar bi stalo čez 1000 tolarjev. (To naj bi se navedlo za strah, da bi se trojica ja neizključila. Modro. Op. stavca.)

Mlačič Tone nadaljuje: to se mora zaradi tega storiti, da bratje ne bodo mogli reči, da smo mi krivi, da je toliko troškov in to samo radi teh 70 tolarjev, ki so že povrjeni.

Kakor rečeno, na to se jih mora

na vsak način opozarjati, da ne bomo imeli mi teh velikih stroškov na svojem srcu, če bi morali sklicati konvencijo. (Hinavščina!)

D. Badovina pravi: "koliko so poneverili" — "70 tolarjev" je bil odgovor. — Badovinac pravi, če so stem zadovoljni. Tone Mladič pravi, da prizna kot član nadzorniškega odseka, da niso našli vse v redu. (Konda torej zopet drzno laže v št. 42 "Gl. Sv.", ko pravi, da je bilo vse v redu. Kdo laže? Konda ali Tone Mladič? Ali vsi?!) Badovinac pripomni, da imata priti ta tativna v zapisnik. Toda komaj je Badovinac izustil zadnji zlog, že so protestirali "fini" dopovi napram takim izrazom, češ, da to ni tativna.

Badovinac pa je mnenja, da sta goljufija in pa tativna eno isto če prav ste vsaka v svoji obleki. Obtoženci pa vzlič temu protestirajo, da bi se v tem tomu zaneslo v zapisnik. Zapisnikar meni nato, da bo zapisal, da so se dolžnega storili v poneverjenju napram jednoti; — lepše besede on ne more najti, ker on sam gleda, da se zapisnik kolikor mogoče olepša. (Da člani jednote ja ne bodo imeli izvirnega in zanesljivega zapisnika, ki je njih zgodovina.)

Zaslišijo se še enkrat obtoženci. StaraStara pesem se začne:

J. Stonič omeni, da mu je tvrdka dala \$25; menil je, da je denar njegov. Od tega denarja je dal Kondu enkrat \$10, drugič pa \$7.

Konda trdi nasprotno, češ, da je res prejel enkrat \$10 a drugič samo \$3. Tudi Klobučar se je spovedal od kraja, kakor že znan. Povedal ni nič novega. Na posled se je pričela sklepna debata, da se doči, kaj naj se ukrene. Debatiralo se je neusmiljeno dolgočasno in nihče ni hotel prijeti stvari z obema rokama. (Zdeto se mi je, da love kače.)

Tone Mladič ostane pri tem, kar je že omenil, — naj bi se pisalo v lepem tonu na društva; predloga pa ni stavljal. Drugi tudi ni hotel staviti kakega predloga. Kača se je vlekla in smrdelo je okoli. — Nekaj se zgodi. Grla se razširijo, oči se odpro. Mohor Mladič je dobil poguma in je v polni sapi stavil predlog, ki ga je že Tone imel v mislih. — Eden poslušalec od društva "Slavije" vstane in pravi, ako se mu dovoli izpregovoriti par besed. Vsi odborniki so bili tedaj mnenja, da se seja suspendira z $\frac{1}{4}$ ure. Prvi poslušalec pravi, da mu je hudo pri srcu, ko vidi, kake stvari se v jednoti gode. Imel je vse zaupanje v ta odbor, a ga je zgubil! Strinja se z M. Mladičevim predlogom.

Drugi poslušalec pa je izjavil, da ako bi imeli dotični uradniki, ki so zakrivili v jednoti količaj sramu ali dostojnosti, bi se uradništvo sami odpovedali. Ali ker tem manjka prvega in zadnjega, tega ne bodo storili, zato naj se jih izključi iz S. N. P. J.!

Po preteklu četrte ure se odpre zopet seja in se da obtožencem zopet beseda v opravičenje.

Stonič pravi, da mu ni razumljivo, da dalejo zaradi teh 70 tolarjev toliko upitja, pa ko so že škodo poravnali. Pravi, koliko je že storil za N. S. P. J. in da bo še. Hvali sosebno "Glas Svobode" (Konda se oprav porogljiva smeje.) Tudi

Konda našteva, koliko je že on storil za S. N. P. J. Čez polovico društva je on pridobil. (Smo radovali kako. Z denarjem? Op. ured.)

H krati se potegne še Anton Mladič za vse tri, rekoč: ja, ja, bratje, samo slabosti smo videli na njih, dobrih del pa nismo pregledali. (Hinavščina se sveti vsem iz oči in seja se včeče.)

Frank Klobučar pravi: ko bi znal, da bo iz tega toliko prahu, bi sploh o stvari nikdar nič ne omenil... *Tableau!*

Eden poslušalec.

IZVANREDNA SEJA

društva "Slavija" št. 1. S. N. P. J.
z dne 28. oktobra 1906.

Dne 28. oktobra 1906 se je vršila v prostorijah Frank Mladiča, 587 So. Centre Aye, izvanredna seja društva "Slavija" št. 1. S. N. P. J. Seja je bila v ta namen sklicana, da člani glasujejo o predlogih, katere je sprejel centralni odbor S. N. P. J., glede Stonicha Kondata in Klobučarja, ki so zamotani do grla v utmazano afero društvenih gumbov.

Klobučar kot predsednik "Slavije", je odpril sejo. Mesto, da bi se držal kot predsednik strogo dnevnega reda, je pa skušal v svojem dolgem otvorilnem govoru odlomiti ost namenovani seji. In najbrže bi se mu bil njegov namen tudi posrečil, da ga nista Poravne in Zavernik opominjala, da je s svojim otvorilnim govorom prekoracil mejo njegovega delokroga. Klobučar bi bil najraje videl, vsaj tako je bilo sprevideti iz njegovega premetenega govorja, da bi se člani "Slavije" razšli, ne da bi zborovali. Rekel je: *Vsa zadeva je sedaj pred sodiščem. Tja jo je zanesel brat Zavernik. Počakajmo, kaj sodišče ukrne.*

S to frazo je mislil Klobučar člane "Slavije" prepričati, da je vsako nadaljnjo zborovanje nepotrebno. —

Klobučar se je opekel!

Zavernik je takoj razobil, da ni današnji namen seji, da bi se govorilo o tem, je li Zavernik prav storil, ker je vso zadevo izročil sodišču, ampak namen seji je, da se glasuje o predlogih, katere je predložil centralni odbor o koristolovstvu v S. N. P. J. vsem podružnicam, katerega so zvršili nekateri centralni odborniki.

Za njim so govorili razni govorniki. Tone Mladič, Poravne, Fortunat Cepuder, Trdina. Ko je Fortunat Cepuder v svojem govoru omenil: "Ves glavni odbor je na škodo društva," je planil Tone Mladič na Cepudra, da bi ga s silo iztiral iz zborovalne dvorane. S tem činom je T. Mladič le dokazal, da je še neotesan, kar so mu tudi nekateri zborovalci povedali brezobzirno v obraz.

Sedaj so pričeli poročati člani "Slavije", katere je društvo izvolilo, da prisostvujejo izvanredni seji centralnega odbora.

Vse je šlo mirno, dokler ni pričel poročati Podlipc, ki je sejo centralnega odbora porinil v pravo svetlobo. T. Dular, ki je nekaka izjema med njegovimi razsoditimi brati, je skočil po konci, kakor bi ga gadal pičil. Čutil je pač potrebo v se-

bi, da zagovarja centralni odbor, dokler ga niso drugi — L. Dular, Trdina, Meden itd. podučili, da je na seji centralnega odbora vse narobe razumil.

Tudi Verščaj je zlomil sulico za Kondata, Stonicha in Klobučarja. Oprati je hotel vse tri — kazal jih je kot nedolžna jagnjeta, ki niso nikomur sklapljata vode. Zavernika je pa slikal kot najhujšega nasprotnika jednote, ker je tri tičke izročil sodišču v preiskavo.

Dobil je zopet besedo Zavernik. Ovrgel je v kratkem trditve Verščaja. Tekom njegovega govora se je pa zopet T. Dular spozabil tako daleč, da je pričel dotične člane obkladati z zelenici, ki se bojujejo za to, da se koristolovstvo iztrebi iz jednote. Njegovi robati nastop bi bil kmalu provzročil rabuko, da niso nastopili mirnejši elementi, ki so pomirili razburjene duhove.

Za Zavernikom je govoril Fr.

Mladič. Govoril je približno tako:

"Jaz upam, da bi Zavernik odstopil od sodniškega preiskavanja,

ako bratje — krivci odlože svoje mandate.

Ako se sodnijska preiskava

ustavi, potem bo pridobila le

jednota.

Po Mladičevem govoru je izjavil Zavernik: Ako Klobučar, Stonič in Konda odlože svoje mandate in se sklice izvanredni glavni zbor, ki naj uredi zavozljane razmere jednote, tedaj ustavim sodnijsko preiskavo, zajedno pa izrečem, da jaz ne bom nikdar v odboru S. N. P. J. in če me vsi bratje volijo soglasno.

Sedaj je Verščaj izjavil, da je bil krivo podučen in da se tudi on strinja s tem, da obtoženi bratje odlože svoje mandate.

Temu je pritrdiri tudi L. Dular, ki je nepristranski govoril, sploh govoril iz srca vsem, ki se ne strijnajo s koristolovstvom v S. N. P. J.

Kot zaključno besedo je pa zopet govoril Klobučar. Nihče ga ni pooblastil v to, pa tudi nikogar vprašal za besedo. Vzel si jo je sam kot predsednik, da bi vplival na člane.

Njegov govor je bil grozilen in hujskajoč, ali člani so se smeiali njegovemu zadnjemu naporu. In kako smet in predren je bil Klobučar, dokazujejo te le njegove besede: "On se pripozna krim, in če ga ne pripozna sodišče krim, naj ga le zsi bratje pripoznajo krim, on bo pa le ostal čist."

In v teh besedah sta naslikana mizerija in gnoj Klobučarja.

SLIČICE IZ BURNIH DANA RUSIJE

Inkvizicija u Varšavi.

Pod ovim naslovom donio je jedan organ socijalističkog "židovskog bunda" vijesti, da čovjeku koša raste u vis. Mi ćemo u kratkim ćrtama ekcerptirati sadržaj. — Nakon proglašenja "listopadskog ustava" bila su u varšavskim tamnicama uređena dva odsjeka za "političke zločinice". Tko ovamo zapadne nikada ne vidi sunčanog svjetla. Prozori su gvozdenim šipkama zakovani, hranu dobivaju uzniku, koja izaziva teške bolesti, i odijelo je utničko koje moraju nositi po osam tjedana, a dnevno ih

goste psovkama i batinama. Ni u paklu nije sigurno gore. Jao ono me, koji dospije u te krvlju poplavljene sobe. Samo jedan izlaz ima iz nje i taj vodi u sobu, uredenu s najgorišnjim mučilima, koja se još mogu vidjeti samo u evropskim muzejima kao uspomena na minule strahote, no koja još ovdje pripadaju krutoj sadašnjosti. I ako je dvadeseto stoljeće nešto nova počela užasima inkvizicije, tto ono sastoji samo u djetjeranosti i usavršenju sprava za mučenje.

Tako primjerae uvedu osamnaestgodišnjeg rđnika S. Sonenscheina. "Odakle ti je revolver?" i već padaju po njemu udarci kao kiša. Sakuplja posljednju svoju snagu, hoće da se brani — u svome jadu odgrize i prst inkvizitoru. Krvnici postaju sve divlji. Bace ga na kamenito tlo i stanu nogama gaziti, dok ne izgubi svijest. Poliju ga hladnom vodom i "posao" počinje iznova. Ugaraju ga nagajkama i željeznim motkama. A ponosni i ustrajni čovjek postane bezizražajnim krvavim klupkom. To klupko podignu, privežu na zid i opet počinje ista igra.

Zatim dolazi red na drugu žrtvu, petnaestgodišnjeg dječaka — Futurema. Izgleda jadno, odjeven je u dronjicima. Vidi se, da poznaje glad: "Gdje je tvoj brat? Kad je otišao od kuće?" Mladič propeta nešto nerazumljivo: "Tvoja majka je nešto drugo rekla. Pokaži imao li sve zube?..." I okrutni čovjek s krivom bradom uzme veliku željeznu šipku sa stijene i gurne je hladnokrvno nesretnom djetetu u grlo...

Ili ovaj primjer:

A. Wesen, osamnaestgodišnja mlada djevojka s inteligentnim licem. Zahtjevaju od nje, da nekoga izda, no ona posjeduje toliko odvažnosti, da na sva pitanja odgovara s prezirom. I sada se dogodi nešto užasna. Metnu je u položaj, da joj glava dodje u jedan stolac, što je providjen s oštrim čavlima, koji dopiru sve do slijepočnica. Krvnici počinju kretati zapor, a čavii se pile u kosti, prodiru u mozak...

To su svagdanji dogadjaji tajnih varšavskih tamnica. Ne samo ondje. U čitavoj Rusiji odigravaju se ovakova razbojstva na nevinim ljudima. I nije onda zaistat ni čudno, ni nemoralno, da bodež, dinamit i bomba igra tako veliku ulogu u ruskoj revoluciji.

(Dalje pride.)

Listnica uredništva.

J. Matko, Claridge, Pa.: Kakor je iz Vašega pisma razvidno, bi radi ondotni rojaci, da bi Stonič ne imenovali v aferi — ker je bil Stonič lani tam, je prodajal ure ter za jed. agitiral...

Ako čutijo ondotni rojaci v sebi dolžnost, Stoniču izreči zahvalo, ker je tam naredil dober kseft, lako to store; nas to ne briga. Da bi pa na ta račun uredništvo "Proletarca" delalo kake izjeme, nam ne pride na um. "Proletarca" naloga je, razkrivati brez usmiljenja današnje pijavke v slov. narodu v Ameriki, — in te naloge se ba ured. držalo, ne oziraje se na osebe ali kseft. Vse po zasluženju. — Pozdrav!

Naznajte!

Vsi sodruži, ki imajo opraviti s tajništvom "Jugosl. soc. Zveze v Ameriki" naj v naprej naslavljajo na A. Prešeren, 959 W. 21. Pl., Chicago.

A. Prešeren, tajnik.

Listu v podporo:

Chicago: Jože Polaček 25c.; Malovač Ig. 50c. — John Rejc 50c.; vesela družba pri sodružu Fr. Podlipcu \$1.75. — Skupaj \$250.

POZOR!

V soboto večer, t. j. 13. novembra priredi gostilničar FRANK ČEH, 580 So. Centre Ave., otvoritveno ZABAVO.

Kdor želi dobre zabave, naj se oglasi
PRI ČEHU!

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v ka-
zenskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski!

1628-1638 Unity Building
79 Dearborn St., Chicago, Ill.

Res 5155 Prairie Ave.
Phone Drexel 7271.

Košiček Bratje SALOON!

Dobro pivo, whiskey, likere, vino,
izvrstne smodke in prigrizek.
Oglasite se na Centri!

Gostilna pri Čeh-u!

Podpisani naznanjam tojaki m,
da sem otvoril novourejeni saloon
568 S. Centre Ave., Chicago

V mojem salonu se dobi vse,
sem spadajoče stvari. Pridite in
pripeljite zrance in prijatelje!
Z vsem spoštovanjem

FRANK ČEH

Jugoslovanska vinarna!

Podpisani naznanjam Hrvatom
in Slovencem v Chicagi in okolici,
ra točim najboljša raznovrstna
vdna po primirni ceni.

Pridite, pripeljite znance in
ijateli, da se prepričate.
ip Z vsem spoštovanjem

Slavoljub Štajdohar,
316 W. 18th St., Chicago

Kedo vam zamore pomagati.

Ako ste bolni, slabí ali v novolji?

Na svaki način samo oni zdravnici, kateremu so dobro znane vse če oveške bolezni, trpijenja in slabosti!

ROJAKI! Pazite komu poverite zdravljenje Vaših bolezni!

Kajti v Vašem zdravju obviši Vaša prihodnost, kakor tudi Vaše družine, Vaših malih in dragih, za katere se mučite in delate. Zatoraj rojaki, ako Vam je potreba nasveta ali zdravniške pomoči, vedite, da je naš stari, izkušeni in po celem svetu znani in slavni:

Dr. E. C. COLLINS Medical Institute,

edini, kateri zamore in kateri garantira, da Vas zagotovo ozdravi od katero koli akutne, kronične ali zastarele bolezni kakor: bolezni na plučih, prsih, želodcu, črevah, ledvicah, jetrah, mehurju, kakor tudi vse bolezni v trebušni votlini, bolezni v grlu, nosu, g. a. i., nervoznost, živčne bolezni, prehudo utripanje in bolezni srca, katar, prehlajenje, naduh, bronhialni, pljučni in prsnih kašelj, bluvanje krvi, mrzločno, vročino, težko dihanje, nepravilno prebavljanje, revmatizem, gih, trganje in bolečine v križu, rokah, nogah, ledjih in boku, zlato žilo (hemeroide), grižo ali preliv, nečisto in pokvarjeno kri, otekli noge in telo, vodenico, božjast, slabosti pri spolnem občevanju, polucijo, nasledke onanije (samoizrabljivanja), šumenje in tok iz ušes, oglušenje, vse bolezni na očeh, izpadanje las, luske ali prh na glavi, srbenje, lišaje mazolje, tuve, hraste in rane, vse ženske bolezni na notranjih organih, neurastenični glavobolj, neredno mesečno čiščenje, beli tok, bolezni na maternini i. t. d., kakor tudi vse ostale notranje in zunanje bolezni. On je prvi in edini, kateri ozdravi jetiko in Sifilis kakor tudi vse

tajne spolne bolezni moške in ženske.

POZOR! Zakaj drugi zdravniki ali zdravniški zavodi nimajo pismenih zahval ali slik od ozdravljenih bolnikov! Odgovor! Zato ker niso nikogar ozdravili — potem je popolnoma naravno, da se jim ljudje ne zahvaljujejo.

Tu donašamo par slik onih bolnikov, katere je naš slavni Dr. E. C. COLLINS, M. I., v zadnjem času popolnoma im do kraja ozdravil.

Ozdravljen: bolezni v pfsih, težkega dihanja in slabosti.

Ozdravljen: bolečin v križu in rheumatizma v rokah in nogah,

JOZO PERNAR,

Box 212, Richmond, W. Va.

Ozdravljen: težke prsne bolezni in reumatizma v križu in ledjih.

TEREZIA KUMOR,

2013 Commercial Ave., Chicago, Ill.

Ozdravljen: Rheumatizma in stisnenja mehurja.

BOŽO DOBRAŠ, Box 51 Boston, N.Y.

Ozdravljen: Dispepsije in želodčnega katarja.

MILOŠ LAVRNIC,

A. V. S. Co., Leadville, Colo.

Ozdravljen: prebadanja v rebrih.

MARKO TRBOVIČ,

23 River Bank, Kansas City, Kans.

Ozdravljen: bolezni v prsih želodčnega ka-
ta ja težkega dihanja in bolezni srca.

MICHALINA MOKRAWIČKA,

45—5th Street, Passaic, N. J.

Imamo še na stotine drugih pismenih zahval od ozdravljenih bolnikov, — katerih pa radi pomanjkanja prestora nemoremo vsih naenkrat objaviti. — Zatoraj rojaki Slovenci! Predno se obrnete na kakega zdravnika ali zdravniški zavod — prašajte nas za svet — ako ste bolni, slabí ali nemočni — ali ako Vas drugi zdraviki niso mogli ozdraviti, — točno in brez vsacega sramovanja opišite Vašo bolezni v svojem materinem jeziku — pišite koliko ste starci — koliko časa traja bolezen ter vse glavne značke bolezni. Ako Vam bolezeni popolnoma znata, pišite po knjiga Zdravje katero dobite zastonj, ako pismu priložite nekoliko poštnih znakov za poštino. — Pisma naslavljajte na slediči naslov:

DR. E. C. COLLINS MEDICAL INSTITUTE,

140 WEST 34th ST.,

NEW YORK, N. Y.

potem smete z mirno dušo biti prepričani Vašega popolnega ozdravljenja.

Kdor hoče osobno priti v ta zavod, je isti odprt vsaki dan od 10 predpoldnem do 5 popoludne. — ob nedeljah in praznikih od 10 do 1.

POZOR! SLOVENCI! POZOR!

SALOON

z modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkah in butelj-
kah in druge raznovrstne pihače
ter unijske smodke. Potniki dobe-
čedno prenočišče za nizko ceno.

Postrežba točna in izbrana.

Vsem Slovencem in drugim Slo-
vanom se toplo priporoča

Martin Potokar

564 So Center Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

zdravnik za notranje bolezni
in ranocelnik.

Zdravniška preiskava hiterplačno — plačati je le
zdravila. 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago.
Uradne ure: Od 1 do 8 posol. Od 7 do 9 zvečer
zvez Chicago gledci bolniki naj piščo slovenški

SLOVENCEM IN HRVATOM

priporočam svojo

gostilno, dvorano za veselice in društ. zadeve.

Točim izbrano pivo "Magnet", fina namizna
importirana in domaća vina, izvrstno žganje itd.
Pri meni so le fine, unijske smodke na prodaji —

JOŽE POLAČEK,

585 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILL.

Slovencem in Hrvatom naznanjam, da izdelu-
jem raznovrstne

OBLEKE

po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično. V zalogi
imamo tudi razne druge potrebščine, ki spadajo v delokrog
oprave — oblek. Pridite in oglejte si našo
izložbo. Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO.
598-600 Blue Island Ave., Chicago.